

## بررسی ایجاد و ثبت شرکت ها در کشور های مختلف و نحوه ایجاد شرکت های تجاری برون مرزی و درون

### مرزی

ابوطالب مرادی میرشکاری<sup>۱</sup>، مریم رنجبر<sup>۲</sup>، فاطمه مرشدی فر<sup>۳</sup>.

۱. پژوهشگر و دانشجوی کارشناسی حقوق از دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس

۲. پژوهشگر دانشجوی کارشناسی حقوق از دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس.

۳. پژوهشگر دانشجوی کارشناسی حقوق از دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس.

### چکیده :

دلایل متفاوتی وجود دارد که تجار و فعالان اقتصادی به دنبال ثبت کردن شرکت در سایر کشورها می باشند، خصوصاً در سالهای اخیر که کشورمان در شرایط تحریم به سر می برد و با مشکلات ناشی از آن دست پنجه نرم می کند، میزان این تقاضا به چندین برابر رسیده است. متقاضیان ثبت شرکت در خارج از کشور به دنبال افتتاح حساب بین المللی و دستیابی به بازار های بین المللی، عبور از موانع تحریم، دریافت اقامت و پاسپورت سایر کشورها، دستیابی به درآمد دلاری اقدام به سرمایه گذاری در سایر کشورها می نمایند. با توجه به این عوامل همواره تعداد زیادی از سرمایه گذاران ایرانی به دنبال ثبت در سایر کشورها اعم از آسیایی و اروپایی می باشند، جهت انتخاب کشور مناسب برای ثبت کردن شرکت، لازم است با در نظر گرفتن نوع فعالیت شرکت و ملزومات آن و مطالعه در قوانین کشورهای مختلف، کشور مورد نظر انتخاب شود و با توجه به مراحل و قوانین ثبت شرکت در آن کشور، شرکت مورد نظر به ثبت برسد. به طور کلی می توان گفت که ثبت شرکت بین المللی می تواند افق های تازه ای را برای شرکت ها نمایان سازد و در صورتی که این کار با پشتوانه و مطالعه کافی انجام گیرد دارای مزایای بسیاری است،

## مقدمه

-در بسیاری از کشورها از طریق ثبت کردن شرکت می توان اقامت آن کشور را دریافت نمود به طوریکه امروز ثبت کردن شرکت یکی از مطمئن ترین روش ها برای افرادی است که به دنبال دریافت اقامت از کشورهای دیگر می باشند.

-امکان افتتاح حساب بانکی بین المللی

-عبور از سد تحریم ها و محدودیت های ناشی از آن

-دستیابی به بازارهای گسترده بین المللی و امکان گسترش چندین برابر کسب و کار

-دستیابی به هم افزایی

-استفاده از منابع انسانی و امکانات موجود متفاوت در کشورهای گوناگون

-استفاده از معافیت های مالیاتی و سایر مشوق های صادراتی موجود در برخی از کشورها  
چنانچه اشاره گردید ثبت کردن شرکت در هر کشور دارای قوانین خاص خود می باشد لکن جهت ثبت شرکت در خارج از کشور شما به مدارک ذیل نیاز خواهید داشت:

-تکمیل فرم مخصوص جهت ثبت کردن شرکت بین المللی با ترجمه انگلیسی  
-ارائه روزنامه تاسیس و آخرین تغییرات شرکت برای اشخاص حقوقی و حقیقی  
-درخواست کتبی و ارائه آن به اداره ثبت علائم تجاری با درج نام های کشورهای مورد نظر  
-ارائه وکالت نامه دادگستری (در صورتی که کارها توسط وکیل انجام می شود)  
-مدارک هویتی از قبیل کپی برابر اصل کارت ملی و شناسنامه مدیران و صاحبان حق امضای شرکت  
-اظهاری نامه یا اصل گواهی ثبت علامت تجاری در ایران جهت رویت و کپی آن به منظور ثبت در پرونده  
-پرداخت هزینه های ثبت که توسط اداره ثبت شرکت های بین المللی در کشور میزبان صورت می گیرد و ارائه رسید بانکی

-تهیه معرفی نامه بر روی سربرگ شرکت که به وسیله مدیران و صاحبان حق امضا و با مهر شرکت امضا شده باشد.  
-ارائه کپی برابر اصل گواهی ثبت علامت تجاری (در صورتی که مجموعه دارای علامت تجاری می باشد).

تشکیل شرکت ها- ثبت شرکت ها- شرکت های خارجی- شرکت های داخلی-

مقدمه :

یکی از نتایج شخصیت حقوقی در شرکت های تجاری، داشتن تابعیت می باشد و بر همین اساس شرکت های تجاری به دو دسته تقسیم می شوند. شرکت های ایرانی و شرکت های خارجی . منظور از شرکت ایرانی، شرکتی است که تابعیت ایران را داشته باشد و شرکت خارجی شرکتی است که تابعیت یکی از کشورهای خارجی را دارد.

در مورد تابعیت شرکت های تجاری، موضوع های مختلفی قابل بحث و بررسی است که در این مقاله به آن ها اشاره می شود. شایان ذکر است، خوانندگان محترم ، جهت کسب اطلاعات بیشتر در این رابطه می توانند مقالات ذیل را نیز مطالعه نمایند :

- اقامتگاه و تابعیت شرکت های تجاری

- تغییر در تابعیت شرکت ها

- تابعیت شرکت فرعی از نگاه قانون ثبت شرکت ها

ملاک تابعیت

قانون تجارت ایران تابعیت شرکت های تجاری را مبتنی بر اقامتگاه ( مرکز اصلی ) دانسته و در ماده ۵۹۱ قانون تجارت مقرر داشته است : " اشخاص حقوقی، تابعیت مملکتی را دارند که اقامتگاه آن ها در آن مملکت است " . با توجه به اینکه قانونگذار در ماده ۵۹۰ همان قانون ، ملاک اقامتگاه را نیز مرکز امور اداری شرکت قرار داده است در نتیجه شرکت های تجاری تابعیت کشوری را خواهند داشت که مرکز اداری یا اصلی شرکت در آن کشور قرار دارد. مطابق ضابطه فوق، تابعیت شرکت های تجاری اعم از ایرانی و خارجی، به راحتی قابل تعیین است و ماده مزبور علی رغم اختصار، جامع می باشد و با استفاده از آن به راحتی می توان تابعیت تمامی شرکت های تجاری را مشخص نمود. بنابراین از توجه به ماده فوق روشن می شود که قانونگذار در تعیین ضابطه تابعیت شرکت های تجاری توجهی به تابعیت شرکای شرکت و همچنین منبع تامین مالی شرکت ننموده است و بر همین اساس ممکن است همه شرکای یک شرکت تجاری تابعیت بیگانه را داشته باشند ولی به دلیل اقامت شرکت در ایران، شرکت ایرانی محسوب شود یا ممکن است اکثر سرمایه شرکت، به وسیله اتباع خارجی تامین شده باشد ولی به دلیل اینکه اقامتگاه شرکت در ایران است شرکت ایرانی محسوب شود.

البته باید توجه کرد که قانونگذار در ماده یک قانون ثبت شرکت ها مصوب ۱۳۱۰، در مقام معرفی شرکت ایرانی دو شرط برای آن مقرر نموده است. شرط اول آن است که شرکت در ایران تشکیل شده باشد و شرط دوم نیز این است که مرکز اصلی شرکت در ایران باشد. ماده مزبور مقرر داشته است : " هر شرکتی که در ایران تشکیل و مرکز اصلی آن در ایران باشد شرکت ایرانی محسوب است . "

از توجه به ماده مزبور روشن می شود که ضابطه مقرر در این ماده فقط ضابطه تشخیص شرکت ایرانی از شرکت های خارجی است و هرگز به عنوان یک ضابطه کلی تابعیت نمی تواند مورد استفاده قرار گیرد و ضابطه مقرر در ماده فوق فقط تا این اندازه کاربرد دارد که می توان با استفاده از آن تابعیت ایرانی شرکت را تشخیص داد ولی اگر شرکت تجاری یکی از دو شرط مقرر در ماده را نداشته باشد به طور طبیعی چنین شرکتی ایرانی محسوب نشده ولی نمی توان تابعیت خارجی او را مشخص کرد.

نکته قابل توجه این است که از مقایسه دو ماده ۵۹۱ ق. ت و ماده یک قانون ثبت شرکت ها ۴ فرض قابل تصور است که از این ۴ فرض در سه فرض نتیجه اعمال هر دو قانون واحد است ولی در یک فرض متفاوت است. فرض اخیر ناظر به شرکتی است که در ایران اقامتگاه دارد یا به تعبیر دیگر مرکز اصلی آن در ایران می باشد ولی محل تشکیل آن ایران نباشد. چنین شرکتی به موجب ماده ۵۹۱ ق. ت ایرانی محسوب می شود ولی مطابق ماده یک قانون ثبت شرکت ها این شرکت ایرانی محسوب نخواهد شد.

اما سه فرض دیگر که نتیجه اعمال هر دو قانون یکسان بوده عبارتند از :

فرض اول- شرکتی در ایران تشکیل ولی مرکز اصلی آن خارج از کشور باشد بدون تردید چنین شرکتی مطابق هر دو قانون ایرانی محسوب نخواهد شد.

فرض دوم- شرکتی در ایران تشکیل و مرکز اصلی آن نیز در ایران باشد بدیهی است که چنین شرکتی مطابق هر دو قانون ایرانی محسوب خواهد شد.

فرض سوم- شرکتی در خارج از ایران تشکیل و مرکز اصلی آن نیز در خارج از ایران باشد چنین شرکتی نیز مطابق هر دو ضابطه ، شرکت ایرانی محسوب نشده و شرکت خارجی شمرده می شود.

موردی که قابل طرح بوده این است که با توجه به تفاوت نتیجه اعمال هر یک از دو قانون فوق، کدام قانون در تعیین تابعیت شرکت های تجاری باید ملاک عمل قرارگیرد؟

یکی از حقوقدانان سعی نموده تا بین دو قانون جمع نمایند. بدین ترتیب که به نظر ایشان ملاک تابعیت در شرکت های تجاری ایرانی ( دسته ای از اشخاص حقوقی ) ضابطه مقرر در ماده یک قانون ثبت شرکت ها می باشد ولی ملاک تابعیت در سایر اشخاص حقوقی خارجی اعم از تجاری و غیرتجاری فقط یک ضابطه حاکم است و آن نیز ضابطه مقرر در ماده ۵۹۱ ق. ت می باشد. عبارت حقوقدان مزبور به این ترتیب است : " ... به دیگر سخن ، هر شخص حقوقی که اقامتگاه آن ایران باشد ایرانی است مگر آنکه این شخص حقوقی از نوع تجاری باشد که در این صورت برای ایرانی تلقی شدن بایستی در ایران هم تاسیس شده باشد. همچنین در مورد اشخاص حقوقی خارجی صرفنظر از آنکه تجاری یا غیرتجاری باشند معیار تشخیص تابعیت چنین اشخاصی، کشور اقامتگاه آن ها است ... " .

مهم ترین ایرادی که بر دیدگاه فوق وارد بوده این است که ضابطه تابعیت در اشخاص حقوقی ایرانی با خارجی متفاوت گردیده است و حال آنکه اقتضای اصول و قواعد حقوقی این است که بر هر دو ملاک واحدی حاکم باشد.

حقوقدان مزبور سپس اعلام نموده اند که اعمال ماده ۵۹۱ ق. ت و ماده یک قانون ثبت شرکت ها خلاء تعیین تابعیت اشخاص حقوقی که در کشور دیگری تاسیس شده ولی در قلمرو ایران اقامت دارند را بدون راه حل گذاشته است و در نتیجه برای رفع این مشکل، قضات باید به قواعد حل تعارض توسل جویند.

به نظر می رسد با توجه به اینکه ماده ۵۹۱ ق. ت بیانگر قاعده حل تعارض ایران در مقام تعیین تابعیت اشخاص حقوقی می باشد با اعمال آن هیچ خلاء قانونی وجود نخواهد داشت تا برای رفع آن قضات به قواعد حل تعارض توسل جویند. زیرا قاضی ایرانی با هر شخص حقوقی یا شرکت تجاری مواجه باشد اگر اقامتگاه آن ها در ایران باشد چنین شرکتی ایرانی محسوب می شود ولی اگر اقامتگاه آن در خارج از کشور باشد، چنین شرکتی ایرانی نبوده و تابعیت کشوری را خواهد داشت که اقامتگاه آن در آن کشور می باشد.

نکته قابل توجه در عبارت حقوقدانان مزبور این است که برای خروج از مشکل، قضات را سفارش به استفاده از قواعد حل تعارض نموده اند. سوال این است که کدام قاعده حل تعارض در این خصوص مورد نظر بوده است؟ آیا قاعده ای جامع تر از قاعده حل تعارض مندرج در ماده ۵۹۱ ق. ت وجود دارد؟

برخلاف دیدگاه فوق برخی از حقوقدانان اعتقاد دارند که با تصویب ماده ۵۹۱ ق. ت در سال ۱۳۱۱، ماده یک قانون ثبت شرکت ها که مصوب ۱۳۱۰ بوده نسخ و از درجه اعتبار ساقط گردید و امروزه در مورد تابعیت تمامی اشخاص حقوقی اعم از تجاری و غیرتجاری، فقط ملاک مقرر در ماده ۵۹۱ ق. ت حاکم خواهد بود.

در مورد دیدگاه فوق ایراد قابل تصور آن است که در دیدگاه مزبور فقط به تاریخ تصویب دو قانون تجارت و ثبت شرکت ها توجه شده و به دلیل موخر بودن قانون تجارت، ماده یک قانون ثبت شرکت ها منسوخ تلقی گردیده است و حال آنکه ناسخیت قانون موخر نسبت به قانون مقدم ناظر به موردی است که هر دو قانون (مقدم و موخر) از یک نوع باشند یعنی هر دو عام یا هر دو خاص باشند ولی اگر یکی عام و دیگری خاص باشند در این صورت از قاعده تخصیص استفاده می شود در ارتباط بین دو قانون فوق اگر قدری توجه شود روشن می شود که قانون ثبت شرکت ها خاص و قانون تجارت (ماده ۵۹۱ ق. ت) عام بوده و قانون عام موخر ناسخ قانون خاص مقدم نمی شود مگر اینکه در قانون عام به آن تصریح شده باشد که در خصوص مورد چنین تصریحی وجود ندارد.

بنابراین با توجه به اینکه اشخاص حقوقی مذکور در ماده ۵۹۱ ق. ت اطلاق داشته و همه اشخاص حقوقی اعم از تجاری و غیرتجاری و همچنین ایرانی و غیرایرانی را شامل است ولی ماده یک قانون ثبت شرکت ها فقط یک دسته از اشخاص حقوقی یعنی شرکت های تجاری ایرانی را شامل می شود لذا ۵۹۱ ق. ت غیر از شرکت های تجاری ایرانی شامل تابعیت همه اشخاص حقوقی خواهد بود. ولی ملاک تابعیت شرکت های ایرانی همان است که در قانون ثبت شرکت ها ذکر شده است.

برخی از حقوقدانان ملاک تابعیت مذکور در ماده ۵۹۱ ق. ت یعنی اقامتگاه اداری یا مرکز اصلی را دارای این ایراد مهم و اساسی دانسته اند که این ضابطه، حيله یا تقلب نسبت به قانون را تسهیل می کند در حالی که سایر ضابطه ها (تابعیت شرکت، محل جمع آوری سرمایه، محل تشکیل و محل فعالیت شرکت) همگی کیفیاتی هستند که قابل تطبیق

با واقع می باشند و موسسین نمی توانند آن ها را تصنعی به وجود آورده و به دلخواه خود قانون صلاحیت دار را انتخاب کنند. به نظر حقوقدانان مزبور حيله و تقلب نسبت به ضابطه مذکور در ماده ۵۹۱ ق. ت به دو صورت قابل تحقق است. صورت اول آن است که در اساسنامه قيد کنند که اقامتگاه شرکت من باب مثال ایران است ولی در عمل یک ظاهر بی حقیقت از آن درست کنند مثلاً یک منشی مسلوب الاختیار به تهران اعزام دارند و یا آن که پرونده های تشکیل شرکت را در این شهر نزد وکیل بسپارند که البته در این صورت با کشف واقع، قانون اقامتگاه مجازی ( مانند تهران در مثال فوق ) اجرا نمی شود.

صورت دوم حيله و تقلب آن است که ادارات اصلی شرکت را در همان مملکتی قرار دهند که جلسات هیات مدیره و مجامع عمومی در آن جا تشکیل می شود و حال آنکه منشأ سرمایه، موضوع شرکت تابعیت اکثر سهامداران بستگی به مملکت دیگر دارد. حقوقدانان مزبور سپس تصریح کرده اند که در نظام حقوقی فرانسه برای جلوگیری از اعمال تقلب نسبت به ضابطه اقامتگاه اداری محاکم سیستم کنترل را اعمال می نمایند. منظور از سیستم کنترل این است که برای تشخیص تابعیت شرکت باید معلوم گردد که گردش شرکت به نفع یا اراده اتباع چه دولتی است ؟ به عبارت دیگر قسمت اعظم سرمایه و اداره شرکت در دست چه اشخاصی می باشد و هر گاه معلوم شود که اکثریت سرمایه متعلق به اتباع دولت معینی می باشد و یا اینکه گردش شرکت به نفع و یا اراده اتباع آن دولت است شرکت ناگزیر تابع آن دولت خواهد بود.

#### ثبت شرکت ها در ایران:

ماده ی ۳ قانون ثبت شرکت ها می گوید: «هر شرکت خارجی برای اینکه بتواند به وسیله ی شعبه یا نماینده به امور تجارتي (بازرگانی) یا صنعتی یا مالی در ایران مبادرت نماید، باید در مملکت اصلی خود شرکت قانونی شناخته شده و در اداره ی ثبت اسناد تهران به ثبت رسیده باشد.»

لذا مجوز و دستور ثبت شرکت خارجی به موجب قانون ثبت شرکت ها مصوب ۱۵ خرداد ۱۳۱۰ بوده و طبق ماده ی ۳ قانون مذکور از تاریخ اجرای آن هر شرکت خارجی برای این که بتواند به وسیله ی شعبه یا نماینده به امور تجارتي یا صنعتی یا مالی در ایران مبادرت نماید باید در مملکت اصلی خود قانونی شناخته شده باشد.

بنابراین شرکت خارجی وقتی در ایران می تواند به ثبت برسد که در کشور مرکز اصلی خود به ثبت رسیده و قانوناً تشکیل شده باشد و البته تصریح این امر و ارائه ی دلیل در این مورد بر ضمانت شرکت درخواست کننده ثبت است. گفتنی است حوزه فعالیت بعضی از شرکت های تجارتي به علت ازدیاد سرمایه بسیار گسترده تر می باشد. و اغلب در خارج از کشوری که اقامت دارند، به داد و ستد یا سایر افعال تجارتي اشتغال دارند. این گونه شرکت ها گرچه در مقرر اصلی خود به ثبت رسیده اند ولی چون در کشور های دیگر مشغول تجارت هستند. ممالک دیگری که شعب این قبیل

شرکت ها در آن جا وجود دارد. به نام شرکت مقیم کشور بیگانه اقدام به معامله می کنند، یقینا باید در افعال آن ها بازرسی های لازم را به عمل آورند و این مورد به این معنی نیست که شرکت های داخلی همگی دارای نظم و قاعده باشند.

اما شرکت های خارجی بدون رعایت تشریفات هر نوع فعلی که بخواهند را میتوانند به نام شرکت مقیم در خارج انجام دهند. به این علت در کشورهای دارای تمدن شعبه ی هر شرکت خارجی که در داخل کشور آنها شروع به کار میکند ، اولین کاری که از آنها انتظار می رود ثبت شرکت مزبور میباشد.

قوانین ثبت برای اقدام به ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت خارجی به موجب ماده ی ۴ نظامنامه ی قانون ثبت شرکت ها اظهارنامه ی آن «بوسیله ی شخصی که از طرف شرکت حق امضا در ایران دارد و یا توسط کسی که از طرف شخص مزبور برای این تقاضا وکالت دارد تقدیم خواهد شد».

موارد مربوط به ثبت شرکت خارجی در ایران:

اعلامیه ثبت شرکت خارجی باید به فارسی نوشته شده و نکات زیر را در بر گیرد:

(۱) نام کامل شرکت.

(۲) نوع شرکت از سهامی و ضمانتی و مختلط و غیره.

(۳) مرکز اصلی شرکت و آدرس صحیح آن.

(۴) تابعیت شرکت.

(۵) مقدار سرمایه ی شرکت در تاریخ تقاضا

(۶) آخرین بیلان شرکت مشروط به اینکه قوانین خارجه و یا عرف تجاری مملکت اصلی شرکت و یا اساسنامه ی خود شرکت انتشار بیلان شرکت را تعهد کرده باشد.

(۷) در چه محل و در چه تاریخ و در نزد کدام مقام صلاحیت دار، شرکت تقاضا کننده مطابق قوانین مملکت اصلی خود ثبت شده است.

(۸) شرکت به چه نوع امر صنعتی یا تجاری یا مالی در ایران مبادرت می کند.

(۹) شعب آن در کدامیک از نقاط ایران موجود است.

(۱۰) نماینده ی عمده ی شرکت در ایران کیست و اگر شرکت چند نماینده ی مستقل دارد نمایندگان مستقل شرکت در ایران چه اشخاصی هستند.

(۱۱) اسم و آدرس صحیح شخص یا اشخاصی که مقیم در ایران بوده و برای دریافت کلیه ی ابلاغات مربوط به شرکت صلاحیت دارند.

(۱۲) تعهد به اینکه همه ساله یک نسخه از آخرین بیلان شرکت را در صورتیکه بیان مزبور مطابق فقره ی ششم این ماده قابل انتشار باشد به دایره ی ثبت شرکت ها بدهد.

ضمائم اظهارنامه

۱. یک نسخه ی گواهی شده از اساسنامه ی شرکت.
  ۲. یک نسخه ی گواهی شده از اختیار نامه ی نماینده ی عمده ی شرکت در ایران و در صورتیکه شرکت چند نماینده ی مستقل داشته باشد - یک نسخه ی گواهی شده از اختیار نامه ی هر یک از آن ها. اساسنامه و اختیار نامه وقتی معتبر است که به امضای نماینده ی کنسولی ایران در کشور مرکز اصلی شرکت تقاضاکننده ی ثبت رسیده باشد. همچنین در صورت درخواست ثبت شعبه ی شرکت سواد مصدق سند از تصدیق ثبت شرکت در ایران که به تصدیق اداره ی ثبت شرکت ها رسیده باشد باید پیوست مدارک شود.
  ۳. پس از وصول اظهارنامه و ضامائم ثبت اداره ی ثبت شرکت ها آن را در دفتر مخصوص ثبت شرکت های خارجی تحت شماره ی ردیف ثبت خواهد کرد و برای هرگونه تغییرات یا تاسیس شعب ،صفحاتی را سفید باقی خواهد گذاشت و هر شرکت خارجی یک پرونده ی ثبت شرکت ها خواهد داشت.
- انتشار
- وقتی جریان ثبت در دفاتر پایان یافت باید طبق ماده ی ۲۰ نظامنامه ی ثبت شرکت ها در ظرف یکماه از تاریخ ثبت هر شرکت خارجی یا شعبه ی آن دایره ی ثبت شرکت ها باید مراتب ذیل را به خرج خود شرکت در مجله ی رسمی وزارت عدلیه و یکی از روزنامه های یومیه ی تهران منتشر نماید:
- (۱) خلاصه اساسنامه ی شرکت
  - (۲) اسم نماینده ی عمده ی شرکت در ایران و اگر شرکت در ایران چند نفر نماینده ی مستقل داشته باشد اسم همه ی آن ها.
  - (۳) اسم اشخاصی که از طرف شرکت حق امضا دارند.
  - (۴) اسم شخص یا اشخاص مقیم در ایران که برای دریافت کلیه ی ابلاغات مربوط به شرکت صلاحیت دارند.
- تصدیق ثبت
- بعد از انجام تشریفات مزبور «تصدیقنامه ی ثبت شرکت» صادر و به متقاضی تسلیم می شود. گواهی نامه ی مزبور طبق ماده ی ۱۸ نظامنامه باید حاوی مراتب زیر باشد:
- (۱) نام کامل شرکت
  - (۲) نوع شرکت از سهامی و ضمانتی و مختلط و غیره.
  - (۳) مرکز اصلی شرکت و آدرس صحیح آن.
  - (۴) تابعیت شرکت.
  - (۵) مقدار سرمایه ی شرکت در تاریخ تقاضا.
  - (۶) در چه محل و در چه تاریخ و در نزد کدام مقام صلاحیت دار، شرکت تقاضاکننده مطابق قوانین مملکت اصلی خود ثبت شده است.
  - (۷) شرکت به چه نوع امر صنعتی یا مالی در ایران مبادرت می کند.



این تصدیق ثبت باید به امضای اداره ی ثبت شرکت ها و مالکیت صنعتی برسد.

#### تغییرات

ماده ی ۷ قانون ثبت شرکت ها مقرر داشته است که: «تغییرات راجع به نمایندگان شرکت و یا مدیران شعب آن باید به اداره ی ثبت اسناد کتباً اطلاع داده شود.» و این اطلاع نباید از دو ماه تجاوز کند و اگر تغییرات در خود شرکت باشد مدت اعلان آن سه ماه است در صورتیکه مرکز اصلی شرکت در اروپا و آسیا (باستثنای خاور دور) و امریکای شمالی باشد و چهارماه در سایر مناطق دنیا که شامل خاور دور هم می شود. تغییرات مزبور باید با اسناد و مدارک مثبت به ضمیمه ی اظهارنامه اعلام شود و اداره ی ثبت هم تا یک ماه مکلف به انتشار آن به هزینه ی تفاضلکننده است.

#### شرکت خارجی دارای امتیاز:

ممکن است شرکت خارجی که در ایران به عملیات تجارتي یا صنعتی یا مالی می پردازد دارای امتیازنامه ی رسمی از دولت ایران باشد، در این صورت طبق تبصره ی ۵ نظامنامه ی «هر گاه شرکت خارجی شرکتی باشد که شرایط عملیات آن به موجب امتیازنامه ی صحیح و منظمی مقرر گردیده علاوه بر اسناد فوق (اظهارنامه-اساسنامه-اختیارنامه) باید سواد امتیازنامه با تصدیق وزارت امور خارجه مشعر بر صحت آن امتیازنامه نیز تسلیم شود.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تدوین قانون اساسی مورخ ۱۳۵۸ چون در اذهان مردم خاطرات ناخوشایندی از دخالت بیگانگان، خصوصاً شرکت های چند ملیتی در امور اقتصاد ایران و نتیجتاً چپاول و غارت اموال ملی وجود داشت، لذا برای کوتاه کردن دست اجانب در اصل ۸۱ قانون اساسی مقرر گردید: «دادن امتیاز تشکیل شرکت ها و موسسات در امور تجارتي و صنعتی و کشاورزی و معادن و خدمات به خارجیان مطلقاً ممنوع است».

بر این اساس اداره ی ثبت شرکت ها بر مبنای اظهارنظر شورای نگهبان فقط زمانی مبادرت به ثبت شرکت های خارجی (شعبه یا نماینده) می نماید که قبلاً با یکی از ادارات یا نهادهای دولتی قرارداد منعقد کرده باشد، به عبارت دیگر فقط شرکت های خارجی را که طرف قرارداد با دولت جمهوری اسلامی ایران هستند می توان به ثبت رسانید.

قابل ذکر است هر گاه شرکت های خارجی دارای شعبه ای نیز باشند باید به ثبت آن هم مبادرت نمایند.

در صورتی که تقاضای ثبت شعبه ضمن تقاضای ثبت اصلی باشد باید با تعیین محل شعبه و معرفی مدیر آن یا کسی که حق امضا در شعبه دارد، در ذیل ثبت اصلی شرکت مزبور نیز به ثبت برسد. اگر بعد از ثبت شرکت شعبه دائر شود، در ذیل ثبت اصلی شرکت مزبور نیز به ثبت برسد.

در صورتی که بعد از ثبت شرکت شعبه دائر شود، تقاضای ثبت شعبه به موجب اظهارنامه ای خواهد بود که رونویس تصدیقی برای ثبت شرکت اصلی در ایران داده شده و اختیارنامه ی مدیر شعبه ضمیمه ی آن گردد. سپس مبادرت به ثبت شعبه خواهد شد. در هر حال دو آگهی تاسیس شعبه از سوابق مربوط به شعبه، به محلی که شعبه دائر می شود فرستاده خواهد شد تا اداره یا دایره ی ثبت محل نیز همان آگهی را در روزنامه ی محلی منتشر نمایند.

هرگاه ثبت شعبه ی شرکت خارجی مدنظر باشد، ماده ی ۸ نظامنامه ی اجرای قانون ثبت شرکت ها، ارائه ی مدارک زیر را ضروری دانسته است:

(۱) اظهارنامه ی ثبت به فارسی

(۲) سواد مصدق از اختیارنامه ی نماینده که مدیر شعبه است.

هرگاه تقاضای ثبت شعبه در ضمن تقاضای ثبت خود شرکت به عمل آید، تقدیم سواد مصدق سند ثبت خود شرکت لازم نخواهد بود. به موجب ماده ی ۱۸ نظامنامه ی مذکور، پس از ثبت شرکت و هر یک از شعب آن، اداره ی ثبت اسناد باید تصدیقی مشعر بر ثبت شرکت یا شعبه ی آن به تقاضاکننده بدهد. تصدیق مزبور باید حاوی مراتب ذیل باشد:

(۱) نام کامل شرکت

(۲) نوع شرکت از سهامی و ضمانتی و مختلط و غیره

(۳) مرکز اصلی شرکت و آدرس صحیح آن

(۴) تابعیت شرکت

(۵) مقدار سرمایه ی شرکت در تاریخ تقاضا

(۶) در چه محل و در چه تاریخ و در نزد کدام مقام صلاحیتدار شرکت تقاضاکننده مطابق قوانین مملکت اصلی خود ثبت شده است

(۷) شرکت به چه نوع امر صنعتی یا تجاری یا مالی در ایران مبادرت می کند

(۸) تاریخ ثبت

(۹) امضای مدیر کل ثبت اسناد مملکتی

هرگاه تصدیق راجع به ثبت شعبه باشد، علاوه بر موارد فوق در تصدیقنامه باید محل شعبه نیز قید شود.

تفاوت شعبه شرکت خارجی و نمایندگی شرکت خارجی

گاهی به هنگام ثبت شرکت خارجی دو واژه شعبه و نمایندگی اشتباه گرفته می شوند. با این وجود، بهتر است بدانید این دو با هم تفاوت هایی دارند. در واقع، شعبه به یک واحد از شرکت اطلاق می شود که به شرکت اصلی وابسته است و تمامی اقدامات و عملکردهای آن به شرکت مادر شباهت بسیار دارد.

به طور کلی، می توان چنین اظهار نمود که شعبه فاقد فعالیت مستقل است. با این وجود، شعبه به طور مستقیم تمامی مسئولیت های قانونی، حقوقی و تمامی عملکردها را مدیریت می کند. برخی اوقات این نیاز احساس می شود که شرکت مادر به جای شعبه پاسخگوی جریانات باشد. در نتیجه، مشخص کردن روال کلی برای شعبه دشوار است و این روال بسته به شرایط در حال تغییر است.

حال، در مورد نمایندگی باید بدانید که به طور معمول نمایندگی ها در فاصله مکانی مشخصی از شعبه اصلی ایجاد می شوند. یک نمایندگی علاوه بر وظایف محوله قادر به انجام فعالیت های دیگری نیز هست. یک تفاوت مهم شعبه و نمایندگی در این است که شرکت مادر در قبال نمایندگی هیچ مسئولیتی را نمی پذیرد.

مراحل ثبت شرکت خارجی:

برای ثبت این نوع از شرکت ها لازم است مراحل طی شوند که در زیر به شرح آنها می پردازیم:

ثبت اصلی شرکت به واسطه ثبت شعبه توسط متقاضیان: در این مرحله ابتدا به تعیین مکان، مدیر یا شخصی با حق امضا می پردازیم. سپس، مراحل قانونی ثبت را طی می کنیم تا در صورت نبود مشکل شرکت اصلی ثبت شود.

- اقدام به ثبت شعبه:

در این مرحله متقاضیان ثبت شرکت با اختیار نامه مدیر نسبت به تحویل تقاضانامه ثبت شعبه شرکت خارجی به اداره اقدام می کنند.

- چاپ آگهی برای تایید ثبت شعبه شرکت خارجی در روزنامه:

این کار به منظور تکراری نبودن نام شرکت و... انجام می شود.

در نهایت پس از طی مراحل بالا برای ثبت شرکت خارجی باید روند زیر را طی کنید:

- تنظیم مدارک
- افتتاح حساب در صورت سهامی خاص بودن شرکت
- ارجاع سیستم مطابق با مدارک و پیگیری آنها از کارشناس اداره ثبت
- چاپ مدارک از سامانه و امضای آن توسط اعضای شرکت
- تکمیل مدارک و ارسال آن به اداره ثبت
- ثبت شماره مرسوله در صورت عدم وجود نقص در آن
- صدور پیش آگهی از طریق سیستم
- ثبت آگهی در روزنامه رسمی از طریق سایت

شرکت های خارجی در چه زمینه هایی مجاز به فعالیت هستند؟

به هنگام ثبت شرکت خارجی باید توجه داشته باشید که این شرکت در چه زمینه هایی قادر به فعالیت است. بدین منظور نکاتی را برای شما ذکر کرده ایم:

۱. شرکت های خارجی به طور معمول قادر به ارائه خدمات پس از فروش شرکت اصلی در ایران هستند.
۲. این شرکت ها می توانند عملیات اجرایی را در مورد قراردادهای منعقد شده میان شرکت های خارجی و افراد ایرانی به انجام برسانند.
۳. از جمله اقدامات شرکت های خارجی می توان به بررسی زمینه های لازم و انجام فعالیت های مربوط برای سرمایه گذاری شرکت های خارجی در ایران اشاره کرد.

۴. این شرکت ها می توانند برای انجام کار در دیگر کشورها با شرکت های فنی و مهندسی مختلف همکاری داشته باشند.

۵. شرکت های خارجی برای افزایش صادرات غیرنفتی ایران می توانند فعالیت های را لازم را انجام دهند.

۶. از سایر فعالیت های شرکت های مورد نظر می توان به ارائه خدمات فنی و مهندسی و انتقال اطلاعات در این زمینه اشاره کرد.

۷. انجام تمامی فعالیت هایی که دارای مجوز از مراجع ذی صلاح هستند توسط شرکت های خارجی قابل انجام است. در این رابطه می توان فعالیت های زیر را نام برد: ارائه خدمات در زمینه های حمل و نقل، خدمات بیمه و بازرسی کالا، خدمات بانکی و...

مزایای ثبت شرکت خارجی در ایران

برای ثبت این نوع از شرکت ها در ایران می توان فواید و مزایای بسیاری در نظر گرفت. به طور کلی، شرکت های مختلف به منظور تصاحب بازارهای بین المللی بزرگ به تاسیس شعبه و نمایندگی در خارج از مرزهای کشور می پردازند. با این وجود، علاوه بر این مزایای تجاری برای ثبت شرکت خارجی می توان مزایای حقوقی نیز در نظر گرفت که برخی از این مزایا به شرح زیر می باشند:

- به بازارهای وسیع تری دست می یابید.
- مشتری های بیشتری جذب می کنید و به تبع آن می توانید سود بیشتری به دست آورید.
- به فراخور بین المللی شدن برند خود اعتبار تجاری بیشتری کسب می کنید.
- می توانید از مزایای حقوقی کشورهای مختلف استفاده کنید.
- امکان کسب مزایای مالیاتی و تجاری بیشتر نیز برای شما فراهم است.

مرجع ثبت شرکت خارجی در ایران در کجا قرار دارد؟

برای اینکه برای ثبت شعبه شرکت خارجی در ایران اقدام کنید باید در مرحله اول نسبت به شناسایی مرجع اصلی آن در کشور اقدام نمود. بهتر است بدانید که هم اکنون مسئولیت اصلی انجام عملیات ثبت شرکت های تجاری و موسسات تجاری و غیر تجاری بر عهده اداره ثبت شرکت ها می باشد. از مهمترین وظایف این مرکز می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

ثبت شرکت های سهامی خاص و عام، نسبی، تضامنی، شرکت های با مسئولیت محدود، شرکت تعاونی، شرکت مختلط سهامی و غیر سهامی، شرکت تعاونی سهامی عام، موسسات غیر تجاری، صندوق سرمایه گذاری، شعبات شرکت تجاری خارجی، نمایندگی شرکت تجاری خارجی و ثبت شعبات و نمایندگی موسسات غیر تجاری خارجی.

## هزینه ثبت شرکت خارجی

به طور معمول هزینه لازم برای ثبت شرکت خارجی در ایران غالباً ثابت است اما ممکن است در موارد مختلف تفاوت‌های جزئی داشته باشد. در این مقاله مهمترین هزینه‌ها و مخارج ثبت شرکت تجاری در ایران را برایتان آورده‌ایم:

- هزینه پست مدارک امضا شده که باید به حساب اداره ثبت شرکت‌ها پرداخت شود.
  - هزینه حق‌الثبت شرکت که اداره ثبت شرکت‌ها دریافت می‌کند.
  - هزینه مالیاتی برای ابطال تمبر که هزینه زیادی نیست و به میزان ۰.۰۵ درصد ارزش سهام شرکت می‌باشد.
  - هزینه‌ای که باید برای ثبت آگهی در روزنامه رسمی شرکت پرداخت شود. این مبلغ متناسب با تعداد حروف مورد استفاده در آگهی متغیر است.
  - هزینه‌ای که باید برای چاپ آگهی تأسیس شرکت در روزنامه کثیرالانتشار منتخب توسط شرکت ثبت شود. این هزینه بسته به ابعاد کادر آگهی متغیر است.
  - هزینه‌ای که در قبال پلمپ دفاتر شرکت برای امور مالیاتی صرف می‌شود.
- نکته مهمی که در اینجا مطرح می‌شود این است که در صورت ثبت شرکت خارجی از طریق شرکت‌های ثبتی واسطه، هزینه ثبت شرکت بیشتر می‌شود. با این وجود، نباید به هیچ عنوان بدون مشورت و دریافت راهنمایی از متخصصان ثبت شرکت‌ها و شرکت‌های معتبر ثبتی نسبت به ثبت شرکت خارجی اقدام نمود. این کار باعث هدررفت سرمایه و زمان می‌شود.
- پیشنهاد می‌کنیم قبل از اقدام به ثبت شرکت خارجی، با کارشناسان مجموعه فکربرتر تماس بگیرید تا با کمترین هزینه و زمان و به کمک یکدیگر بتوانیم شرکت خارجی را ثبت کنیم.
- نحوه ثبت شرکت‌های خارجی:

تشخیص اینکه شرکتی ایرانی است یا خارجی چندان مشکل نیست. شرکت‌هایی که در ایران تشکیل بشوند و مرکز اصلی آن‌ها در ایران باشد، ایرانی و سایر شرکت‌ها خارجی هستند.

برای اینکه شرکت‌های خارجی توانایی انجام عملیات تجاری را در ایران داشته باشند دو شرط لازم است:

۱- در کشور خود قانونی شناخته شده باشند.

و البته اثبات این امر و ارائه ی دلیل در این مورد بعهده ی شرکت تقاضاکننده ی ثبت است. شرکتی که درخواست ثبت می‌کند، باید در نزد مرجع ثبت شرکت‌ها ثابت کند که در کشور خود قانونی است. این امر با ارائه ی مدارکی از مراجع ذی صلاح کشور مربوط که توسط مقامات کنسولی ایران در آن کشور تصدیق شده باشد، احراز می‌شود.

۲- در اداره ثبت شرکت‌ها با رعایت آیین نامه ثبت شرکت‌ها به ثبت برسند.

مدارک مورد نیاز برای ثبت شرکت‌های خارجی

۱- اظهارنامه ی ثبت

۲- یک نسخه مصدق از اساسنامه ی شرکت

۳- یک نسخه مصدق از اختیارنامه ی نماینده عمده شرکت در ایران و در صورتی که شرکت چند نماینده مستقل در ایران داشته باشد، یک نسخه مصدق از اختیارنامه هر یک از آن ها

مطابق ماده ۷ آیین نامه اختیارنامه نمایندگان، عمده شرکت ها باید در مرکز اصلی شرکت به امضای کسانی که حق امضا دارند برسند و این امضا باید توسط مقام صلاحیت دار کشور محل امضا و نماینده سیاسی یا کنسولی ایران در کشور مزبور و یا نماینده سیاسی کنسولی دولت متبوع مدیران شرکت در ایران برسد.

۴- داشتن مجوز از وزارتخانه یا سازمان دولتی و یا یک نهاد انقلابی و یا موافقت یکی از وزارتخانه های جمهوری اسلامی ایران چنانچه شرکت خارجی باشد که شرایط عملیات آن به موجب امتیازنامه صحیح منظمی مقرر گردیده علاوه بر اسناد فوق باید موارد امتیاز نامه با تصدیق وزارت امور خارجه مشعر بر صحت آن امتیازنامه نیز تسلیم شده باشد کلیه اوراق مزبور باید به فارسی تهیه شده و یا یک نسخه ترجمه مصدق از آن به فارسی ضمیمه شود.

پس از تقدیم اسناد فوق به اداره ی ثبت شرکت ها، کارشناس ثبت شرکت، اظهارنامه شرکت مزبور را رسیدگی می کند. طبق ماده ۶ نظامنامه ی مذکور، اظهارنامه موضوع بند ۱ ماده ۵ باید به فارسی نوشته شده، دارای نکات زیر باشد:

۱- نام کامل شرکت

۲- نوع شرکت از سهامی و ضمانتی-تضامنی-و مختلط و غیره

۳- مرکز اصلی شرکت و آدرس صحیح آن

۴- تابعیت شرکت

۵- مقدار سرمایه شرکت در تاریخ تقاضا

۶- آخرین بیلان شرکت، مشروط بر اینکه قوانین جاریه و یا عرف تجاری مملکت اصلی شرکت و یا اساسنامه ی خود شرکت، انتشار بیلان شرکت را مقرر کرده باشد.

۷- در چه محل و در چه تاریخ و در نزد کدام مقام صلاحیت دار، شرکت تقاضا کننده، مطابق قوانین مملکت اصلی خود ثبت شده است.

۸- شرکت به چه نوع امر صنعتی یا تجاری یا مالی در ایران مبادرت می کند.

۹- شعب آن در کدام یک از نقاط ایران موجود است.

۱۰- نماینده عمده شرکت در ایران کیست و اگر شرکت چند نماینده مستقل دارد، نمایندگان مستقل شرکت در ایران چه اشخاصی هستند.

۱۱- اسم و آدرس صحیح شخص یا اشخاصی که مقیم در ایران بوده و برای دریافت کلیه ابلاغات مربوطه به شرکت صلاحیت دارند.

۱۲- تعهد به اینکه همه ساله یک نسخه از آخرین بیلان شرکت را در صورتی که بیلان مزبور مطابق فقره ششم این ماده انتشار باشد، به دایره ثبت شرکت ها بدهد.

ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت خارجی

ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت خارجی در ایران مستلزم رعایت ضوابط و مراحل ذیل است:

۱- تهیه و تنظیم اظهارنامه ثبت شرکت توسط وکیل یا نماینده قانونی شرکت و تقدیم به مرجع ثبت شرکت ها

۲- ارائه نسخه مصدق (تایید شده) اساسنامه شرکت مادر

۳- گواهی اختیارنامه وکیل یا نماینده شرکت در ایران

چنانچه شرکت متقاضی دارای نمایندگی مختلفی در ایران باشد گواهی اختیارنامه آن ها نیز باید به ضمیمه اسناد فوق ارائه شود. ضمناً تمامی اسناد مزبور باید ممهور به مهر و امضای نماینده کنسولی سفارت ایران در کشور متبوع شرکت متقاضی باشد.

انتشار رسمی فعالیت شرکت:

بنا به تجویز ماده ۲۰ نظامنامه ثبت شرکت ها، اداره ثبت باید ظرف مدت یکماه از تاریخ ثبت شرکت خارجی یا شعبه آن، مراتب ذیل را به هزینه شرکت در روزنامه رسمی قوه قضاییه و یکی از روزنامه های کثیرالانتشار تهران منتشر نماید.

۱- خلاصه اساسنامه

۲- نام نماینده یا نمایندگان عمده شرکت

۳- نام افراد دارای حق امضاء

۴- نام افراد مقیم ایران که جهت دریافت اطلاعات صلاحیت دارند.

به موجب ماده ۲۱ نظامنامه: "مراتب مذکور در ماده ۳ فوق باید در یکی از روزنامه های محلی نیز منتشر شود که شعبه ی شرکت در آن جا دایر بوده و یا تاسیس می شود و اگر در آن محل روزنامه نباشد، این انتشار باید در یکی از روزنامه های یومیه ی تهران و با قید اینکه مربوط به کدام شعبه است، به عمل آید. انتشارات مذکور در این ماده نیز توسط دایره ی ثبت شرکت ها و به خرج خود شرکت به عمل خواهد آمد.

تسلیم تصدیق ثبت:

به موجب ماده ۱۸ نظامنامه مذکور، "پس از ثبت شرکت و هر یک از شعب آن، اداره ثبت اسناد باید تصدیقی مشعر بر ثبت شرکت یا شعبه آن به تقاضا کننده بدهد. تصدیق مزبور باید حاوی مراتب ذیل باشد:

۱- نام کامل شرکت

۲- نوع شرکت از سهامی و ضمانتی و مختلط و غیره

۳- مرکز اصلی شرکت و آدرس صحیح آن

۴- تابعیت شرکت

۵- مقدار سرمایه شرکت در تاریخ تقاضا

۶- در چه محل و در چه تاریخ و در نزد کدام مقام صلاحیتدار شرکت تقاضا کننده مطابق قوانین مملکت اصلی خود ثبت شده است.

۷- شرکت به چه نوع امر صنعتی یا تجاری یا مالی در ایران مبادرت می کند.

۸- تاریخ ثبت

۹- امضای مدیر کل ثبت اسناد مملکتی

هرگاه تصدیق، راجع به ثبت شعبه باشد، علاوه بر موارد فوق، در تصدیقنامه باید محل شعبه نیز قید شود.

ثبت تغییرات در شرکت های خارجی

تغییرات راجع به نمایندگان شرکت و یا مدیران یا شعب آن باید به اداره ثبت اسناد کتباً اطلاع داده شود. تا وقتی که

این اطلاع داده نشده عملیاتی که نماینده و یا مدیر سابق به نام شرکت انجام داده عملیات شرکت محسوب است؛ مگر

اینکه شرکت اطلاع اشخاصی را که به استناد این ماده ادعای حقی می کنند از تغییر نماینده یا مدیر خود به ثبوت

برساند. (ماده ۷ قانون ثبت شرکت ها)

ورشکستگی، انحلال و تصفیه شرکت های خارجی

قانون ثبت شرکت ها در خصوص ورشکستگی، انحلال و تصفیه شرکت های خارجی، مورد را به سکوت برگزار نموده

است. به طور مسلم هنگامی که شرکت در کشور اصلی خود ورشکسته و یا منحل می گردد، شعبه آن نیز در ایران منحل

می گردد و انحلال و ورشکستگی آن ها تابع مقررات اصلی خود شرکت می باشد.

ثبت شرکت فکر برتر با بهره گیری از کارشناسان متخصص و مجرب و با چندین دهه تجربه ی موفق، با افتخار آماده ی

ارائه ی خدمات به شما عزیزان، در زمینه های حقوقی و ثبتی نظیر ثبت شرکت و ثبت برند می باشد.

ثبت تطبیقی شرکت ها در دولت های مختلف

بررسی قانونگذاری های کشورهای نظیر فرانسه، انگلستان، امریکا نشان دهنده ی تفاوت های قابل توجه در مقررات

مربوط به تشکیل شرکت و اعطای شخصیت حقوقی به آن هاست. از آن جا که مطالعه ی تاریخچه ی راجع به تشکیل

و **ثبت شرکت** در کشورهای عمده ی جهان در درک وسعت تحول این حقوق در کشور ما مؤثر است، لازم است ابتدا

نقش ثبت شرکت در کشورهای بیگانه را به طور مختصر بیان کنیم، سپس به چگونگی اعطای شخصیت حقوقی به

شرکت ها در ایران بپردازیم.

الف) وضع قانونگذاری فرانسه

در حقوق فرانسه، به شرکت شخصیت حقوقی داده نمی شود، مگر پس از ثبت آن. اگر شرکت پس از ثبت، معاملات

قبل از ثبت را قبول نکند، می توان تعهدات ناشی از این گونه معاملات را بر عهده ی موسسان گذاشت، چه با نبودن

شخص حقوقی در زمان معامله، موسسان را باید اصریل تلقی کرد که بالطبع باید از عهده ی تعهدات خود برآیند. لذا در

حقوق فرانسه، پرداخت هزینه های ناشی از معاملات انجام شده به نام شرکت در شرف تاسیس به این دلیل که شرکت

تا قبل از به ثبت رسیدن آن شخصیت حقوقی ندارد، بر عهده ی موسسان گذاشته شده است. مجموعه ی این مقررات



در قانون ۱۹۶۶ فرانسه درج شده است که قانونگذاری فعلی آن کشور را تشکیل می دهد. تذکر این نکته لازم است که آیین نامه ی اجرایی ۲۳ مارس ۱۹۶۷ که به موجب ماده ی ۳۴ قانون اساسی فرانسه تنظیم و تدوین شده قانون ۱۹۶۶ را تکمیل کرده است.

#### (ب) وضع قانونگذاری انگلستان

تأسیس شرکت های تجاری موسوم به companies در طول قرن هجدهم در این کشور با توسعه ی تفکرات کاپیتالیسم مدرن آغاز شد. ابتدا کمپانیها، بویژه کمپانیهای بزرگ، فقط به موجب فرمان پادشاه یا قانون پارلمان تأسیس می شد، ولی از سال ۱۸۴۴ تصمیم گرفته شد که تشکیل شرکت و اعطای شخصیت حقوقی به آن فقط با ثبت شرکتنامه تحقق پیدا کند.

مقررات راجع به شرکت های سهامی در انگلستان نیز مانند فرانسه، بارها مورد اصلاح و تغییر قرار گرفته است. یکی از تحولات قانونگذاری این کشور عبارت است از ثبت اجباری شرکت و نظارت وزارت بازرگانی بر تأسیس و طرز کار آن. در مجموع، حقوق انگلستان بیشتر بر حق اطلاع سهامداران تأکید دارد. در واقع، فکر قانونگذار این است که سهامدار مطلع از وضع شرکت شریک بهتری برای شرکت خواهد بود. الزام به ثبت شرکت سهامی برای احراز شخصیت حقوقی و نیز وضع کنترل اداری در تأسیس شرکت، در همین راستاست.

#### (ج) وضع قانونگذاری امریکا

در امریکا نیز، مانند انگلستان، شرکت های سهامی که از آن ها به CORPORATIONS تعبیر می شود شخصیت حقوقی پیدا نمی کنند، مگر آنکه اساسنامه شان به ثبت برسد. در حقوق امریکا، سهامداران در اداره ی شرکت از آزادی زیادی برخوردارند. تأسیس و اداره ی شرکت های سهامی تابع حقوق ایالات است. ۱.

#### (د) در کشورهای دیگر

در کشورهایی مانند هلند، ایتالیا، اسپانیا و پرتغال وضع تقریباً به صورتی است که در موارد قبل گفته شد. حقوق راجع به شرکت های سهامی در این کشورها، پیوسته در حال تغییر بوده است. حقوق کشور بلژیک منبعث از حقوق کشور فرانسه است و به گونه ای با تحولات آن تغییر یافته است. حقوق کشور ایتالیا نیز از ابتدا بر اساس قانون ۱۸۶۷ فرانسه تدوین و بعدها اصلاح شده است. در واقع قوانین بسیاری از کشورهای دیگر از قوانین کشورهای مزبور اقتباس شده است و این امر نشان دهنده ی درستی این اعتقاد است که حقوق شرکت های سهامی هر کشوری، لاجرم، از آورده های همه ی کشورهای جهان تشکیل می شود. حقوق کشور ما نیز نه از این قاعده مستثناست و نه می تواند مستثنا باشد.

تاریخچه ی قانون گذاری شرکت های تجاری در ایران و چگونگی اعطای شخصیت حقوقی به شرکت ها اولین قانون تجاری که در آن از شرکت های تجاری صحبت شده، قانون ۲۵ دلو ۱۳۰۳ است. بعداً قوانین ۱۲ فروردین و ۱۲ خرداد ۱۳۰۴ شمسی به تصویب رسید که در آن ها وضعیت شرکت های تجاری به اختصار بیان شده است. قانون ثبت شرکت ها در ۱۳۱۰/۳/۱۱ به تصویب رسید که هدفش وضع مقرراتی برای ثبت شرکت های موجود و تطبیق آن ها با مقررات قانون تجارت بود و پاره ای از موادش در ۱۳۶۲/۱۲/۳۰ اصلاح گردید.

در مورد ثبت انواع شرکت، قوانین و آیین نامه‌های دیگری نیز به تصویب رسیده است که از آن جمله می‌توان به این قوانین اشاره کرد: قانون حق الثبت شرکت‌های بیمه (مصوب آذر ۱۳۱۰/۹/۶)، آیین نامه ی قانون ثبت شرکت‌ها در مورد شرکت‌های بیمه (مصوب آذر ۱۳۱۰ و اصلاح شده در بهمن ۱۳۱۱)، آیین نامه ی قانون ثبت شرکت‌های بیمه (مصوب اردیبهشت ۱۳۱۱)، آیین نامه ی شماره ی ۵۱۵۸۳ (مصوب اسفند ۱۳۲۷، راجع به ایجاد «اداره ی ثبت شرکت‌ها و علائم تجاری و اختراعات»، نظامنامه ی اجرای قانون ثبت شرکت‌ها (مصوب ۱۳۱۰/۳/۲ با اصلاحیه‌های بعدی آن، راجع به ایجاد «دایره ی ثبت شرکت‌ها» در تهران) و طرح اصلاحی آیین نامه ی ثبت شرکت‌ها (مصوب شهریور ۱۳۴۰، راجع به تغییر نام «اداره ی ثبت شرکت‌ها و علائم تجاری و اختراعات» به «اداره ی ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی»

اما قانونی که برای اولین بار راجع به شرکت‌های تجاری وضع شد، قانون تجارت (مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳) است که هنوز هم پس از گذشت حدود شصت سال، اساس حقوق تجارت ایران را تشکیل می‌دهد و باب سوم آن به شرکت‌های تجاری اختصاص دارد (مواد ۲۰ لغایت ۲۲۲). مبحث اول باب مزبور که راجع به شرکت‌های سهامی است، بعداً به موجب لایحه ی قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت (مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴) تغییر یافت.

این لایحه ی قانونی متضمن سیصد ماده است که ابتدا برای مدت دو سال، به طور آزمایشی اجرا و سپس به طور قطعی تصویب شد، اما سایر شرکت‌های تجاری تابع قانون تجارت ۱۳۱۱ باقی مانده اند، قانونی که بسیار قدیمی است و باید با توجه به تحولات حقوق تجارت در سراسر دنیا و نیز تغییرات عمیقی که در قوانین تجاری دنیا به عمل آمده، اصلاح شود که البته در این باره به ویژه باید به واحد بودن مقررات شرکت‌های تجاری و جمع کردن آن‌ها در قانون واحد توجه شود، چرا که اهمیت فعالیت تجاری این نوع شرکت‌ها، حجم قانون گذاری در این باره را وسعت داده است. به این علت در تدوین مقررات راجع به شرکت‌های تجاری بهتر است مقررات قانون تجارت و لایحه ی قانونی ۱۳۴۷ زیر یک مجموعه و در قانون تجارت جای بگیرند. این کاری است که در لایحه ی اصلاح قانون تجارت، مصوب ۱۳۸۴ مصوب هیئت وزیران انجام شده و در حال حاضر در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است.

به هر حال در مورد شخصیت حقوقی شرکت حائز اهمیت است، قانونگذار ما، تحصیل شخصیت حقوقی شرکت را موکول به ثبت آن نزد مرجع ثبت شرکت‌ها نکرده است بلکه پس از تشکیل مجمع عمومی مؤسس و احراز مراتب مندرج در ماده ی ۱۷ لایحه ی قانونی ۱۳۴۷، شرکت ایجاد می‌شود و شخصیت حقوقی پیدا می‌کند. لذا چون مواد قانون تجارت، عدم ثبت را موجب بطلان شرکت معرفی نکرده اند و بطلان قراردادهای نیز امری استثنایی و نیازمند وجود نص است، نمی‌توان گفت که نتیجه ی عدم ثبت شرکت در مرجع ثبت شرکت‌ها، بطلان شرکت است.

مساله ای که در این جا مطرح می‌شود این است که تعهدات ناشی از معاملات بر عهده ی کیست. بدیهی است اگر شرکت به ثبت برسد، این معاملات، در حدود اساسنامه و مقررات قانون، به نام شرکت انجام گرفته است. مساله ی مزبور زمانی بروز می‌کند که معاملات بعد از تشکیل شرکت انجام شده است، ولی شرکت پس از گذشت شش ماه از تاریخ تسلیم اظهارنامه ی موضوع ماده ی ۶ لایحه ی قانونی ۱۳۴۷ به مرجع ثبت شرکت‌ها به ثبت نرسیده و شرکای آن

طبق ماده ۱۹ لایحه ی مذکور می توانند تعهدنامه و وجوه پرداختی خود را دریافت کنند، به تبعیت از قانون فرانسه، موسسان را مسئول پرداخت هزینه های ناشی از این گونه معاملات تلقی کرده است. در این صورت اشخاص ثالث به چه کسی می توانند مراجعه کنند؟ چنانچه در مطالب پیشین نیز گفتیم، قانونگذار ما، به تبعیت از قانون فرانسه، موسسان را مسئول پرداخت هزینه های ناشی از این گونه معاملات تلقی کرده است. در واقع، مواد ۱۹ و ۲۳ لایحه ی قانونی ۱۳۴۷، متضمن قواعد روشنی در این مورد است: «موسسین شرکت نسبت به کلیه ی اعمال و اقداماتی که به منظور تاسیس (تشکیل) و به ثبت رسانیدن شرکت انجام می دهند مسئولیت تضامنی دارند». راه حل مزبور با آنچه در فرانسه معمول است تفاوت دارد.

چنانچه گفتیم در حقوق فرانسه پرداخت هزینه های ناشی از معاملات انجام شده به نام شرکت در شرف تاسیس به این دلیل که شرکت تا قبل از به ثبت رسیدن آن شخصیت حقوقی ندارد، بر عهده ی موسسان گذاشته است. راه حل قانون ما از نظر حقوقی قابل توجیه نیست. از نظر حقوقی چگونه می توان قبول کرد که شرکت قبل از ثبت شخصیت حقوقی پیدا کند؟ ولی حق استفاده از وجوه خود را نداشته باشد؟ چگونه می توان معامله ای را که مدیران به نام شرکت ایجاد شده می کنند بر عهده ی موسسان گذاشت؟ به نظر دکتر ربیعا اسکینی در کتاب حقوق تجارت شرکت های تجاری، راه حل منطقی این است که مانند حقوق فرانسه و بسیاری از کشورهای دیگر، به شرکت شخصیت حقوقی داده نشود، مگر پس از ثبت آن. اگر شرکت پس از ثبت، معاملات قبل از ثبت را قبول نکند، می توان تعهدات ناشی از این گونه معاملات را بر عهده ی موسسان گذاشت، چه با نبودن شخص حقوقی در زمان معامله، موسسان را باید اصل تلقی کرد که بالطبع باید از عهده ی تعهدات خود برآیند. راه حل قانون ایران که تلفیقی است از مقررات قانون تجارت ۱۳۱۱ راجع به شرکت های سهامی و قانون ۱۹۶۶ فرانسه راجع به شرکت های تجاری در عمل اشکالاتی ایجاد می کند که عقل سلیم آن را نمی پذیرد.

منابع:

- ۱) اسکینی، ربیعا، حقوق تجارت شرکت های تجاری، جلد اول، چاپ دوازدهم، انتشارات سمت، تابستان ۱۳۸۷
- ۲) اسکینی، ربیعا، حقوق تجارت شرکت های تجاری، جلد دوم، چاپ دهم، انتشارات سمت، تابستان ۱۳۸۷
- ۱) کاتبی، حسینقلی، حقوق تجارت، گنج دانش، چاپ دهم، ۱۳۸۲
- ۲) عبادی، محمدعلی، حقوق تجارت، انتشارات گنج دانش، شهریور ۱۳۶۸
- ۳) پاکدامن، رضا، حقوق شرکت های تجاری، انتشارات خرسندی، ۱۳۸۹
- ۴) حقوق تجارت. محسن صفری
- ۵) نقش حقوق ثبت در حمایت از مالکیت سرمایه گذاری و معاملات اتباع بیگانه. پازوکی رضا
- ۶) مسئولیت شرکت های خارجی و نمایندگان آنها در ایران با نگاهی ویژه به مناطق اقتصادی آریا قاعدی

